

Potreben je složen nastop Slovencev

Kdo ovira narodni sporazum na Tržaškem? - V boj proti nacionalistični nestrpnosti

Ljudje trdijo, da je tržaško vprašanje rešeno. Če gledamo na stvari popolnoma hladno in trezno, moramo pa ugotoviti, da je tržaško vprašanje šele postavljeno na dnevni red. Edino v praktičnem življenju se bo namreč izkazalo, ali se podpisani sporazum spremeni v resničnost ali pa ostane v najvažnejših svojih določbah na — papirju. Če bi ostal mrtva črka, bi tržaško vprašanje ne bilo rešeno, temveč bi se samo še zaostri in odnosi med sosednjima narodoma bi se zastrupili, kakor še nikoli v preteklih letih.

Trst bi postal žarišče novih nevarnih sporov in trajen mir na Jadranu bi bil nemogoč.

Ta nevarnost ne obstoji samo v naših glavah, ampak je na žalost kruta stvarnost: v naši pokrajini so že na delu sile, ki so si postavile za cilj, da dejansko izvajanje narodnostnega statuta v čim večjem obsegu onemogočijo.

MANJŠINA NE SME »DAVITI« VEČINE

Glasilu Krščanske demokracije Giornale di Trieste je napisalo, da so v sporazumu temne točke, ki begajo in navdajajo s skrbjo tržaške Italijane »vseh političnih struj in slojev«.

Katere so te »temne« strani? To so jezikovne pravice, zajamčene Slovincem v pogodbi. Slovenci — pravi list — naj bodo zaščiteni, toda ne sme jim biti dovoljeno, da bi »davili« (jugulare) italijansko večino, ki ima nesporno pravico, da »ohrani« svojo narodno dediščino: »Trst je od nekdaj italijanski. Italijanski je njegov jezik, italijansko njegovo zunanje lice.«

To naj se torej ohrani. Bog ne daj, da bi se kje pojavil slovenski napis ali da bi se začel kako drugače uveljavljati naš jezik v Trstu! Mesto bi utegnili postati dvojezično in to bi bila svetovna katastrofa.

Glasilu Kršč. demokracije smo za odkrite besede hvaležni, sedaj vsaj vemo, kje smo: Slovence, ki zahteva na domači zemlji enakopravnost, »davi« Italijane.

Se lepša je pa naslednja. V sporazumu je rečeno, da mora biti na našem ozemlju v bodoče strogo prepovedano sleherno podžiganje narodnega sovraštva. Kdor javno žali in sramoti narodnostno združljivost, naj se kaznuje. Nekdo je napisal, da bi sedaj ne smelo več biti dovoljeno, da Slovence še nadalje nekaznovano zmerjajo s psovko »ščavci« in »kriki«.

Ta odredba sporazuma je pametna in če hočete tudi krščanska. Dokler se bodo Slovenci in Italijani medsebojno sramotili, poniževali in sovražili, je mirno življenje pri nas nemogoče. Toda, glej, demokrščanskemu glasilu tudi ta odredba ni všeč. Slovenska

zahteva se mu zdi smešna! Ne samo smešna, temveč tudi nevarna. Če se ta slovenska miselnost »pravočasno ne zajezi«, pravi list, nastanejo iz tega lahko prave nesreče (disastri).

Mi bi morali torej trpeti, da nas še nadalje mirno psujejo in zasramujejo s priimkom ščavi! Tako je njihovo krščanstvo! To je duh, v katerem hočejo izvesti sporazum in uresničiti pomirjenje med tu živčima narodoma.

ZBRIŠITE SPOMIN NA PRETEKLOST!

Kristjani, ki so danes na oblasti, bi morali obrniti svojo politiko v čisto nasprotno smer. Prva njihova dolžnost bi bila, da zbrisajo do kraja sramotno šovinistično preteklost Trsta. Imeti bi morali pred očmi, da je bil Trst edino mesto v Evropi, kjer je drugorodcem bilo uradno prepovedano govoriti v javnih prostorih v svojem jeziku. V trgovinah, na tramvajih in v gostilnah so bili nabiti napisi: Qui si parla solamente italiano! — Tu smeš govoriti le v italijanščini! Primerilo se je, da so Slovence, govoreče med seboj v svojem jeziku, klofotali. Te zaušnice še danes gore na licih mnogih Slovencev.

Namesto da bi ta madež, ki ne ponižuje Slovencev, temveč Italijane same, skušali s pravičnim ravnanjem čimprej zbrisati, tako da bi naš narod težko preteklost končno pozabil, vztrajajo trmasto v svojem slepem narodnem sovraštvu. Fašistični napisi so sicer zginili, a koliko Italijanov ne srečaš, ki se stresejo, kakor da jih je gad pičul, če slišijo našo govorico. Kolikokrat se še danes pripeči, da te neolikani nacionalisti, če govoriš slovenski, s strupenimi pogledi kar prebadajo ali kar javno opsujejo.

To ni samo ostanek preteklosti, temveč plod tudi današnjega pisanja njihovega časopisa. Le pogledjte, s kolikim zaničevanjem piše že leta in leta o Slovincih in Jugoslovanih Giornale di Trieste v svoji prilogi Cittadella! Zares krščansko in omikano mladino si vzgajajo.

In nikjer se ne najde med odgovornimi Italijani trezen in značajan mož, ki bi zaklical in zaukazal: Dovolj je hujškanja! Dovolj sovraštva! Saj so Slovenci tudi ljudje! Saj so kakor mi kristjani in kakor mi od Boga ustvarjeni!

REDOVNICE RAZNARODOVALKE

Toda kako naj se čudimo od fašizma okuženim časnikarjem, če vidimo, da so oblastva sama polna narodne nestrpnosti do Slovencev. V Beneški Sloveniji so kaznovali slovenske učence, ki so se drznili govoriti med seboj v svojem jeziku, za vsako izgovorjeno besedo z globo 10 lir. Pri nas so s policijsko

silo odstranjevali slovenske krajevne napise v slovenskih vaseh. Če naši ljudski zastopniki v občinskih svetih Gorice ali Trsta spregovore besedo v svojem jeziku, jim z divjim hrupom zamaše usta.

Tržaška policija še vedno nadleguje naše starše z neprestanimi vprašanji, ali pošiljajo otroke v slovenske šole. Isto delajo do današnjega dne uradniki na tržaškem magistratu. Naši ljudje dobro razumejo, kaj taka vprašanja pomenijo. To je ravno tako nesramen kakor protizakonit pritisk, da bi Slovenci vpisovali svoje otroke v laške šole. V vprašanjih slišijo ljudje prikrito grožnjo.

Če bi pri nas veljala pravica in vladala demokracija, bi taki policisti in uradniki morali biti neusmiljeno kaznovani.

Najbolj žalostno pa je, da je kuga poganškega nacionalizma prodrla pri nas tudi v telo katoliške Cerkve. Slovenski verniki se v številnih župnijah mesta Trsta v svojem jeziku niti spovedovati ne morejo. Njim ni dana pravica, da bi v svojih farah poslušali evangelij v slovenščini. Kar je članom Cerkve po vsem svetu zajamčeno in se zdi povsod samo po sebi umljivo, se tržaškim Slovincem odreka.

Pri skupnih verskih nastopih, ki jih škofija prireja v Trstu, se naš jezik ne sme uporabljati. S slovenskimi verniki ravna jo kar javno kakor z neenakopravnim in manjvrednim ljudstvom. Odgovorno cerkveno oblastvo na vse to mirno gleda. Prošenj in protestov slovenskih katoličanov kratko in malo ne upošteva.

Toda to še ni vse. V zadnjem Novem listu smo poročali, da je bil v Žavljah ustanovljen italijanski otroški vrtec, ki ga vodijo sestre kanosijanke iz Benetk. »Vanj pridejo lahko tudi Slovenci,« so rekle sestre. Velikodušno jim torej dovoljujejo, da se smejo v njihovem vrtcu poitalijančevati. Vsaka prošnja, naj bi se naši otroci poučevali v svojem jeziku, je zaman. Redovnice vrše v Žavljah službo pravih raznarodovalk. Pri tem pravijo, da jih je poslal v Žavljke škof in da se morajo ravnati v vrtcu po škofovih navodilih.

Nastane vprašanje, ali naj Slovenci vse to tiho in vdano prenašajo. Zanimivo bi bilo ugotoviti, ali so predstojnice redovnic poslane sestre v Trst, da tu širijo krščansko omiko, ali pa, da potujejo otroke slovenskih vernikov. Dobro bi bilo tudi dognati, ali se sv. stolica strinja s tako cerkveno politiko na Tržaškem.

SLOVENCİ, ZDRUŽITE SE!

To je resnično ozračje, v katerem se bo začel izvajati v naši deželi narodnostni statut. Kdor misli, da bodo tukajšnji vladajoči italijanski krogi po proglasitvi sporazuma

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

PAMETEN POZIV

Sindikati slovenskih šolnikov v Trstu je poslal na vodstva vseh slovenskih političnih strank pismo, v katerem jih poziva k enotnemu nastopu za uresničenje pravic, zagamčenih Slovincem v tržaškem sporazumu.

Potrebno je strniti vse narodne sile, zlasti »na kulturnem in prosvetnem polju«. Člani sindikats so pripravljene pomagati z vsemi močmi, da se ta cilj doseže. Saj je »slovenski učitelj bil vedno na braniku narodne šole in kulture ter buditelj narodne zavesti«.

Prva je sindikatu odgovorila Slov. kršč. socialna zveza, ki je izjavila, da poziv odobrava in je voljna zavzeti se odločno za skupni nastop tržaških Slovencev.

STRAH PRED NARODNIMI DOMOVI

Ko sta slišala, da dobe po sporazumu Slovinci v Trstu tri narodne domove, sta se mišinski poslanec Colognatti in monarhist Lucifero razjezila in protestirala.

Pretekli torek ju je zavrnil v parlamentu zunanji minister Martino takole: »Ali je res, da pomenijo tri slovenske prosvetne ustanove, ki smo jih dovolili v Trstu, težko nevarnost? Gospodje,« je minister poudaril, »povečujejo Italijo, obenem se pa tako ponižujejo, da se boje treh slovenskih kulturnih zavodov, češ da bodo silno ogražali italijansko omiko v italijanskem Trstu. Mi pa imamo globoko vero v moč italijanske kulture, obenem pa zelo spoštujemo vse ostale narodne kulture in med njimi tudi slovensko.«

Pametna in poštena beseda. Če bi se po njej ravnali naši nacionalisti, bi v Trstu ne bilo narodnostnih bojov.

SREČKA V GROBU

Revna francoska vdova je zvedela iz časopisa, da je na loteriji zadela 50 milijonov. Mrzlično je iskala povsod srečko, a je ni mogla najti. Tedaj se spomni, da je listek morda v obleki njenega moža, ki so ga pred dnevi pokopali.

Oblasti ji najprej niso hotela dovoliti, da izkoplje mrliča. Ko so se končno vdala, se je srečka res našla v pokopniškem žepu. Sedaj je vdova za vse življenje preskrbljena.

VSE JE LE »ZAKASNO«

»Italijanska vlada« — je rekel pred parlamentom zunanji minister Martino — »ni prevzela nobene niti javne niti tajne obveze, po kateri bi morala smatrati doseženi sporazum o Trstu za dokončen.«

Za Rim je torej kljub izjavi Sovjetske zveze sporazum le prehodnega značaja.

DEŽELNOZBORSKE VOLITVE V AVSTRIJI

Preteklo nedeljo so volili poslance v deželne zbore na Nizjem Avstrijskem, Solnograškem, v Vorarlbergu in na Dunaju. Glavna borba se je bila med socialisti in krščanskimi socialci.

Socialisti so prodorno zmagali na Dunaju, medtem ko so kršč. socialci ohranili absolutno večino povsod drugod, čeprav so pri volitvah zgubili več tisoč glasov. Razmerje sil je ostalo v bistvu nespremenjeno. Se nadalje bodo skupno vladali.

Ostale stranke so tako šibke, da ne prihajajo v poštev.

SPORAZUM IZGLASOVAN

V rimskem parlamentu so poslanci glasovali o vladni zunanji politiki. Za vlado je glasovalo 295 poslancev, proti 265.

S tem so odobrili tudi sporazum o Trstu.

KONFERENCA O TRŽAŠKI LUKI

Rimska vlada je sklenila sklicati mednarodni sestanek držav iz tržaškega zaledja, da bi se na njem domenili, kako naj se v bodoče upravlja in vodi prosta luka. Povabljeni bodo Jugoslavija, Avstrija, Svica, Ogrska, Češkoslovaška, Bolgarija in Romunija.

Pravijo, da bi upravo nad pristaniščem moral prevzeti nekak meddržavni odbor. Upajmo, da bo to v korist tržaškemu gospodarstvu in prebivalstvu.

KDAJ PRIDEJO

Italijanske čete vkorakajo na naše področje prihodnji teden, in sicer v noči od ponedeljka na torek. Ko se ljudje prebude, bo torej italijansko vojaštvo že tu. Zasedlo bo takoj vse vojašnice, v katerih so še danes Angleži in Amerikanci. Oddelki policije in karabinjerov prevzamejo nemudoma službo na meji med obema conama in na meji z Jugoslavijo. Istočasno bo jugoslovanska vojska vkorakala v svoj del cone A.

Slovesna predaja oblasti italijanskemu vrhovnemu poveljniku generalu De Renziju bo v torek zjutraj na Glavnem trgu v Trstu.

Z vseh cerkva mesta bodo zadoneli zvonovi in škof Santin bo z duhovniki zapel v stolnici sv. Justa slovesni Te Deum ali »Tebe Boga hvalimo!«

MRTVA PRISTANIŠČA

Težka stavka je zajela vse glavne angleške luke. Nad 36.000 pristaniških delavcev je zapustilo delo. Zato je na tisoče ton živil in drugega blaga ostalo na 208 ladjah, ki morajo natovorjene čakati v pristaniščih.

Stavka povzroča velike skrbi angleški vladi. Ni izključeno, da se bo za raztovarjanje ladij poslužila vojaštva, a to bo položaj le poslabšalo, ker so delavske organizacije sklenile, da v tem primeru razširijo stavko na druga področja.

ŽALNE ZASTAVE

Fašisti so po objavi sporazuma o Trstu razobesili na sedežu svoje stranke v Rimu žalne zastave in nabili lepak z napisom: »Naj živi izdana Istra!«

Policija je šele po dolгих naporih odstranila zastave in lepak.

KJE JE NAJVEČJA REVŠČINA?

Iz preiskave, ki jo je l. 1953 izvedel poseben odbor italijanskega parlamenta, izhaja, da živi največ revnih družin v Kalabriji.

»Koliko potrošite dnevno za družino?« je vprašal poslanec poljskega delavca.

»Približno 500 lir.«

»Kako morete izhajati?«

»Jemo testenine s česnom in neprečiščnim oljem, tu pa tam testenine s fižolom. To stane 150 lir. Naša plača znaša, ako dobimo delo, 350 lir dnevno.«

Drugi delavec je rekel, da ima 5 otrok in ženo. »Jemo krompir in kostanj. Testenine enkrat na teden, meso trikrat v letu. Imamo kokoši, ali jaje ne uživajo naši otroci, ker

jih moramo prodati, da kupimo kruh.«

Zalostna slika bede, ki je pri nas nepoznana.

DRAGA PREISKAVA

Sodna preiskava o smrti rimske mladenke Vilme Montesi gre h kraju. Doslej se je nagrmadilo že 72 debelih zvezkov zapisnikov. Do danes je sodni postopek stal državo, to se pravi davkoplačevalce, že 55 milijonov lir.

Medtem se je slavn »grof« Ugo Montagna v ječi močno zanimal, kako se godi zunaj njegovim — lovskim psom.

STRAH PRED VOJAŠČINO

V Modeni so oblastva odkrila organizacijo, ki si je nabrala na kupe denarja s tem, da je mlade fante, klicane pod orožje, reševala vojaške službe. Nekatere so poslali celo v bližnjo umobolnico, kjer so jih po enomesečnih opazovanjih proglasili za norce. Druge so zopet pošteno opeharili. Ko so plačali težke tisočake, so morali kljub temu obleči vojaško suknjo.

Na Stoju zaenkrat naši fantje nimajo še takih skrbi.

DESETLETNICO OSVOBODITVE BEOGRADA

so obhajali v Jugoslaviji zelo slovesno. Zanimivo je, da se je praznovanju pridružil tudi moskovski radio. Nov znak, da se odnosi med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo boljšajo.

JUŽNI TIROL

Južnotirolski poslanci so pred meseci izročili načelniku vlade Scelbi spomenico, debelo 100 strani, v kateri se pritožujejo, da vlada ne spoštuje narodne enakopravnosti in avtonomnih svoboščin nemške manjšine. Od Rima so zahtevali, naj krivice popravi.

Dolgo so zaman čakali na odgovor. Sedaj pa beremo, da so se v Rimu začela pogajanja med vlado in nemškimi poslanci.

Zelimo, da bi se zaključila uspešno, zakaj to bi s časom šlo v korist tudi Slovincem pod Italijo.

OČARLJIV MOŽ

V London se je vrnilo odposlanstvo sedmero članov angleškega parlamenta, ki so bili na desetdnevem obisku v Sovjetski zvezi.

Načelnik odposlanstva lord Coleraine je izjavil, da sovjetska vlada ne mara vojne, a bi »nas rada telesno in duhovno razorožila.« Če bi se ji to posrečilo, bi nastala nevarnost vojne. Zato je treba novo mirovno politiko Moskve podpirati, toda se istočasno dobro oborožiti.

Lord je rekel o Malenkovu, da je zelo zanimiv človek in poln osebnega čara. Mislimo, da kljub temu ni priporočljivo z njim češnje zobati.

SMRT ZASLUŽNEGA ŠOLNIKA

V sredo, 13. t. m., je v Ljubljani nepričakovano umrl znani tržaški šolnik prof. Vladimir Zitko. Vest o njegovi smrti je močno odjeknila med tržaškimi Slovinci.

Njegov pogreb je bil 15. t. m. Spremlil ga je veliko število Ljubljančanov in Tržačanov. Ob odprtem grobu sta se od njega poslovila prof. Žerjal in učiteljski črnogoj.

Zitko je bil eden izmed prvih stebrov slovenskega šolstva na Tržaškem. Poslušalcem našega radia so še v spominu njegova izvrstna predavanja o najnovejših odkritjih in zanimivostih s področja kemije.

Zelo ga bomo pogrešali. Naj počiva v miru!

Potreben je složen nastop Slovencev

(Nadaljevanje s 1. strani)

čez noč spremenili svojo miselnost ter začeli ravnati s Slovenci kot z enakopravnimi brati, se temeljito moti. Čeprav bi to hoteli, bi ne bili sposobni. Pregloboko so v njih zakoreninjeni nacionalistični predsodki. Njih duševnost je od nacionalizma tako zaslepljena, da se jim najtežje krivice, storjene Slovence, zde samo ob sebi umevna stvar. Kdor se upira, je sovražnik Italije. V tem je prava žaloigra tržaškega italijanstva in katolicizma.

Težka, potrpežljiva in dolgotrajna borba bo potrebna, preden se uveljavijo v življenju načela narodne enakopravnosti, uzakonjena v sporazumu.

Da prodre in zavlada pri nas narodna pravičnost, je v prvi vrsti interes Slovencev, in sicer brez ozira na njih politično mišljenje. Svoboščine, zapisane v statutu, niso bile dane tej ali oni stranki, temveč slovenski narodni skupnosti, h kateri pripadajo pristaši vseh obstoječih strank. Gre za pridobitev vseh Slovencev.

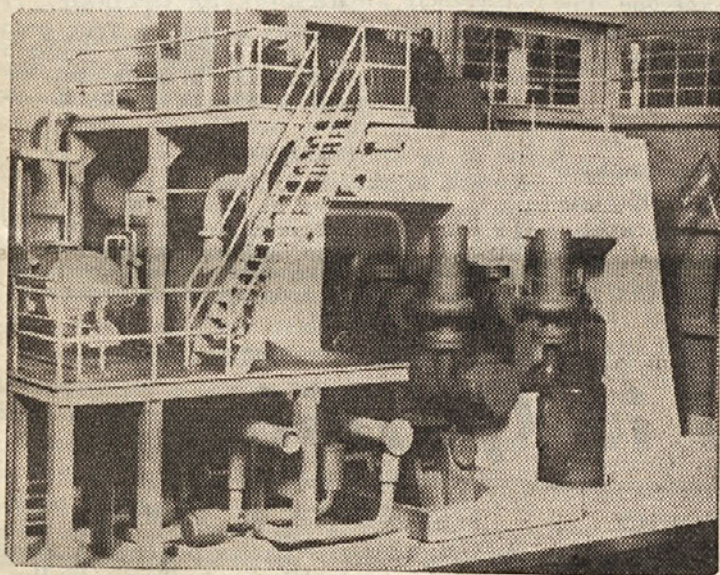
Ce so njih voditelji pametni in zreli dovolj, da pozabijo dosedanje spore ter gredo

složni in edini v boj za skupne narodne koristi, bodo tržaški Slovenci nekaj dosegli. Sicer bodo igrači v rokah naših narodnih nasprotnikov. Narodnostni statut bo ostal v najvažnejših določbah na papirju. Bodočnost tržaških Slovencev je odvisna od njih složnega nastopa.

To temeljno resnico slovenske množice prav jasno in živo čutijo. Od vseh strani se v mestu in na deželi dviga iz ljudstva klic po združevanju slovenskih sil. Ljudje zahtevajo od voditeljev, naj najdejo katerokoli obliko skupne organizacije, samo da bodo Slovenci lahko složno in enotno branili statut, od katerega je odvisna vsa naša narodna, socialna in gospodarska bodočnost.

Odgovorni slovenski voditelji naj ne prezirajo in omalovažujejo ljudske volje. Če bi to storili, bi zagrešili težko politično napako, ki se mora prej ali slej maščevati. Obenem bi vzeli na svojo vest krivdo, za katero pred zgodovino ne morejo najti oproščenja.

Napočila je ura, ko se bo izkazalo, ali so tržaški Slovenci politično zrel narod.

Na sliki vidiš vzorec atomske elektrarne, ki jo bo zgradila ameriška vojska. Sestavljena bo tako, da jo lahko razstavijo na dele ter prepeljejo z letali na katerokoli vojaško oporišče na svetu, kjer bi se pokazala potreba po električni sili, razsvetljavi ali toploti.

Pozneje bodo gradili take elektrarne tudi za civilno prebivalstvo.

NOVICE

PRETEP V RIMSKEM PARLAMENTU

Ko je kršč. demokratični poslanec Togni očital v torek komunistom, da se smatrajo za podložnike države, ki ni Italija, je zletela vanj psovka: »Fašist!« V odgovor je imenoval več komunističnih poslancev, češ da so oni bili vpisani v fašistovski stranki.

Tedaj je bil ogenj v strehi. Komunisti so planili na noge, nekdo se je od zadaj približal Togniju, da bi ga naklestil. Tovariši so mu pritekli na pomoč in nastal je vsesplošen pretep, v katerega so posegli tudi fašistični strokovnjaki. Zbornica je odmevala od zvočnih klofut, donela od zamolklih udarcev po glavah ljudskih zastopnikov. Temu so razbili naočnike, drugemu razpraskali obraz, tretjemu potokli nos.

Ranjeni so dobili prvo zdravniško pomoč v samem parlamentu. Med pretepači so bili bivši ministri in diplomati.

Kako naj zamerimo kmečkim fantom, če se spopadejo, ako celo taka gospoda drug drugega tako lepo »obdeluje«.

HAILE SELASJE' NA ANGLEŠKEM

V zlatih kočijah se je vozil s kraljico Elizabetho, Churchillom in drugimi velikaši po londonskih ulicah in stanoval kot kraljičin gost v vladarskem dvorcu Buckinghamu. Nepregledne množice so ga pozdravljale.

Kako se časi spreminjajo! L. 1936 se je zatekel na Angleško kot nadležen begunec. Bežati je moral pred Mussolinijem, ki je bil vpadel v Abesinijo z veliko vojsko in se boril proti neoboroženemu prebivalstvu s strupenimi plini. Selasijé si je tedaj komaj rešil življenje.

Abesinija je danes zopet svobodna, fašizma ni več.

STANOVANJSKO VPRAŠANJE

Moskovski list Krokodil se zelo duhovito norčuje iz stanovanjske krize v Rusiji.

Uradnik je zvedel, da je nekje stanovanje prosto. Brž se je oglašil pri upravnici hiše.

»Res imamo prosto stanovanje, sestoječe iz ene sobe in stranišča,« mu je odgovorila.

»Goda vedeti bi hotela, ali imate otroke.«
»Ne,« je odgovoril, »sem jih vse pomoril.«
»Ali imate psa?«
»Sem ga zastrupil.«
»Ali pojdete?«
»Samo ob slovesnih prilikah na sedežu stranke.«

»Ali govorite glasno?«
»Ne, mi šušljamo in govorimo s prsti.«
»Kaj dela vaša žena, ko vas ni doma?«
»Ne bojte se! Zvečem jo za noge in roke in ji zamašim usta. Dokler se ne vrnem, molči.«

»V redu. Vendar najemnino morate plačati za šest mesecev vnaprej.«

»Se razume. Sem že sklenil napasti brzi vlak in ga izropati. Plačal bom točno vnaprej.«

»DIPLOMATSKI ČUDEŽ«

Belgijski zunanji minister Pavel Spaak, eden najbistroumnejših politikov v Evropi, je označil sporazum, ki so ga dosegli predstavniki 9 držav na zasedanju v Londonu za pravi »diplomatski čudež«.

Največji uspeh je v tem, da sta se Francija in Nemčija pobotali.

IL PICCOLO

Ob vhodu italijanskih čet v Trst izide glasilo Italijanske krščanske demokracije Giornale di Trieste v posebni izdaji pod naslovom nekdanjega fašističnega dnevnika Il Piccolo.

Kdo je prišel na to nesrečno misel? Il Piccolo je raznetil v dolgih letih svojega izhajanja toliko sovraštva med tu živječima narodoma kakor noben list v zgodovini naše dežele.

KDO GOVORI RESNICO?

Naša komunistična stranka je razlagala svojim pristašem, da je sporazum o Trstu uperjen proti Rusiji, da je nekaka priprava na bodočo vojno zoper Sovjetsko zvezo.

Tedaj se je oglasila ruska vlada in izjavila, da bo sporazum zmanjšal napetost v tem delu Evrope ter pogodbo s tem nekoliko pihalila.

Komu naj ljudje verjamejo?

SPREJEM PRI AMERIŠKEM PREDSEDNIKU

Eisenhower je minuli teden sprejel slavno italijansko filmsko igralko Gino Lollobrigido, o kateri pravijo, da ji umetnost donša letno silne milijone.

Poročena je s štajerskim Slovincem dr. Skofičem, ki je bil z njo pri Eisenhowerju.

DOBER TEK!

V vasi Scoglitti v Siciliji sta se pretekli teden dva kmeta zaradi nekega denarja hudo sprla in se začela pretepati. Pri tem je eden skočil na nasprotnika, mu odgriznil uho in ga požrl. Ranjenca so odpeljali brez ušesa v bolnišnico.

SLIKA IZ NEAPLJA

»Zakaj se valjaš ves dan na soncu in nič ne delaš?«

»Zakaj pa naj delam?« leno zategne Neapolitanec.

»Imel boš boljše življenje. Počasi si sezi-
daš hišo, kupiš avto ter boš dobro jedel in pil.«

»In potem?«

»Potem pride dan, ko ti ne bo treba več delati.«

»To sem že dosegel: kaj pa delam?«

Dopisi iz Tržaškega

ZGONIK

V nedeljo smo občudovali naše domače igralce, ki so nam tako lepo odigrali Finžgarjevo Verigo. Igra je režirala domača učiteljica ga. Lupinčeva. Če pomislimo, da so skoraj vsi igralci preprosti kmečki fantje in dekleta, ki so povečini prvič nastopili, si lahko predstavljamo, koliko truda je imela režiserka, preden je vse naučila in izpilila tako, da so vsi res dobro igrali.

Prireditve je bila zelo dobro obiskana in vsi, ki smo bili prisotni, smo naši igralški skupini iskreno hvaležni in ji želimo, da bi še večkrat nastopila, čeprav se zavedamo, koliko požrtvovalnosti je za to potrebno.

Le nečemu smo se čudili: na prireditvi nismo opazili vseh domačih učiteljev in to nas je nekoliko prizadelo.

SV. KRIŽ

Velika množica se je zbrala v nedeljo k otvoritvi novega Kulturnega doma, ki bo nosil ime slovenskega slikarja Alberta Sirka.

Spored je bil zelo pester. Poleg domačega pevskega zbora, ki ga je vodil g. Mirko Guštin, so nastopili še zbori iz Nabrežine, Bar-kovelj, oktet s Proseka in iz Sempolaja ter 2 orkestra: šolski Glasbene matice in kriški. Križani so uprizorili še enodejanko Čehova: Snubač.

Slavnostni govornik je poudaril, da bo novi dom dostopen vsem Slovincem ne glede na politično pripadnost. Križani to izjavo pozdravljamo ter se z njo popolnoma strinjamo, kajti samo tako bo postal resnično žarišče slovenske kulture.

ŠEMPOLAJ

Končno smo se te dni oddahnili, ko smo potrgali grozdje. Letos smo imeli srečo. Grozdje je krasno dozorelo in vinskega pridelka je toliko, da je ponekod zmanjkalo celo posode. Tako je naš trud obilo poplačan.

Drugod niso imeli take sreče. Zlasti v Trnovci, v Prečniku in Mavhinjah je hudo razsajala toča in na nekaterih mestih skoraj vse pobila.

Sedaj upamo, da bomo vino dobro prodali, saj je to naš glavni dohodek. Nekaj si ga bomo seveda tudi zase prihranili, saj smo dovolj delali, da si lahko nekaj dobrih kapljic privoščimo.

PROSEK

V ponedeljek zvečer so imeli kominformisti v kino dvorani shod. Govorila sta g. Šiškovič v slovenščini in neki profesor v italijanščini.

Prvi je med drugim dejal, da je rešitev tržaških Slovencev v naslonitvi na socialistične sile v Italiji. Italijanska komunistična partija, ki šteje 10 milijonov članov, nas bo branila.

Mi smo mnenja, da naj Slovenci najprej sami zase skrbijo. Združijo naj se in složno branijo svoje pravice. To je prvo in najvažnejše. Če nas bodo pri tem podpirale velike stranke v Italiji, jim bomo hvaležni, naj pride pomoč od kogarkoli. Zakaj naj bi pomoč odbijali, če gre za našo pravično stvar? Sicer se bo kmalu nudila prilika, da stranke v Italiji z dejanji in ne le z besedami dokažejo, kako z nami mislijo. Tedaj bomo šele

spoznali, kdo je prijatelj in kdo ni prijatelj Slovencev.

Kdor nas bo nesebično podprl, tega bomo pohvalili, tistega, ki se za nas ne bo brigal, grajali. Za sedaj moremo samo čakati in si pridržati končno sodbo.

Ako nas pa vsi zapuste, kakor se je že tolikokrat zgodilo v preteklosti, nam ne bo preostalo drugo, ko da zaupamo samo v lastno moč in slovensko odpornost.

Ce bomo čvrsto držali skupaj, Slovencev ne bo nikdo premagal in uničil.

RICMANJE

V zadnjem času se nekaj ezulov in »domačih« Italijanov, ki jih pa lahko prešteješ na prste ene roke, poteguje za ustanovitev laške šole v našem kraju. Zdi se, da bi jim šolska oblast ugodila, čeprav gre za zelo majhno število otrok, a ni prostorov. Šolsko poslopje je namreč še za slovenske otroke premajhno.

Mislimo, da bi oblast morala najprej poskrbeti za slovenski otroški vrtec, ki ga pri nas ni in morajo zato naši otroci hoditi v oddaljeni Domjo. Ti so mlajši in jih je torej mnogo težje pošiljati iz vasi kot one, ki obiskujejo že osnovno šolo. Preden ne poskrbijo za te, ne bi smeli misliti na druge, ker bi to bilo krivično.

ŠKOFIJE

Naši otroci so bili nekaj dni brez pouka. Miljska občina je namreč ukazala odpeljati vso šolsko opremo. Tako smo imeli poleg drugih skrbi še to, da smo morali gledati, kako se nam otroci potepajo brez dela po vasi.

Čudimo se občinski upravi, ki se ne zaveda, kako škodo s tem povzroča vzgoji naših otrok. Šolsko leto je že tako zelo kratko in je zato vsak dan pouka dragocen. To ve prav dobro zlasti učiteljstvo, ki mora neprestano hiteti, da predela predpisano snov.

Ni prav, da morajo zaradi političnih nasprotij trpeti naši otroci!

KONTOVEL

Mirjam Verza, 6-letna učenka s Kontovele, je v ponedeljek pritekla po končanem pouku iz šole naravnost na cesto, ne da bi se prej ozrla, ali je cesta prosta. Zaletela se je naravnost v motorista, ki je privozil v tistem trenutku mimo, in se zvrnila na tla.

Hvala Bogu, poškodbe niso bile ravno hude. Dobila je nekaj prask po obrazu in si potlekla kolena. Odpeljali so jo z rešilnim vozom v bolnišnico, kjer pa ji ni bilo treba ostati. Ozdravela bo v nekaj dneh.

Drobne vesti

TEČAJI ANGLESCINE

Pod okriljem Zavezniške čitalnice v Trstu bodo tudi letos brezplačni tečaji angleščine v prostorih Slovenske ljudske šole v ulici S. Francesco 42. Tečaji (začetniški, nadaljevalni, konverzacijski) bodo vsak torek in petek od šeste ure dalje. Začetek 15. oktobra.

TEČAJI ANGLESCINE NA OPCINAH

Pod okriljem Zavezniške čitalnice v Trstu bodo tudi letos brezplačni tečaji angleščine v prostorih openske šole. Tečaji (začetniški in nadaljevalni) bodo vsak torek in petek. Začetek 15. oktobra ob sedmih zvečer.

PREDAVANJE

Narodna in študijska knjižnica bo priredila v četrtek 21. oktobra 1954 v ul. Roma 15 ob 11.0. obletnici rojstva pesnika Simona Gregorčiča spominsko proslavo. O pesniku in njegovem delu bo govorila prof. Valerija Glavič-Venutijeva, člani Slovenskega narodnega gledališča bodo predvajali najpomembnejše pesnikove pesmi.

Dopisi iz Goriške

MARIJANSKI TEDEN V GORICI

V nedeljo popoldne se je začel po vseh mestnih župnijah Marijanski teden. Zaključil se bo prihodnjo nedeljo s procesijo s kipom Matere božje z Barbane, ki ga bodo nosili iz stolnice v cerkev na Travniku. Tu je že preteklo nedeljo imel nadškof msgr. Ambrosi lep nagovor na vernike. Misijonarjem je izročil sv. križe in jih s tem pooblastil, naj vodijo tedenski misijon. Sledila je prva pridiga italijanskega misijonarja. Ker je bilo prisotnih mnogo naših vernikov, ne moremo razumeti, zakaj ni bilo pridige tudi v slovenskem jeziku. To bi namreč izpričalo jezikovno enakopravnost vseh katolikov, kar zahtevajo božji temelji katolicizma.

Slovenski misijonar o. Odilo je bil prisoten!

Naši verniki bodo imeli cerkvene pobožnosti vsak dan v stolnici ob 6. uri, zvečer pa ob 6. uri in pol v cerkvi na Placuti.

Veseli nas, da je nadškof določil za slovenske vernike eno izmed mestnih župnih cerkva in da jih niso to pot strpali v majhno cerkev sv. Ivana, kamor so se navadno zatekali.

Za posamezne stanove in skupine bodo še posebne konference v dvorani na Placuti 18-I., in sicer vsak dan do petka ob 16. ali pa ob 20. uri in pol.

KONFERENCA DR. UKMARJA

Za izobražence je imel v ponedeljek prvo predavanje dr. J. Ukmar iz Trsta. Redkokdaj človek sliši verskega predavatelja, ki bi tako prepričevalno govoril o najglobljih resnicah krščanske vere, kakor zmore msgr. Ukmar. Razpravljati o najtežjih vprašanjih božjega materinstva in Marijinega devišstva v tako preprosti obliki, je največja umetnost, ki jo zmore le vedra in plemenita duhovnost našega po letih že starega, a duševno mladega moža. Veseli smo bili lepe misli, da nas veže s pravoslavnimi brati edinstvo vere v Marijino božje materinstvo.

Globoka je bila govornikova ugotovitev, ko je dejal, da leži vsa človekova odlika v svetosti njegove notranjščine, in ne v zunanji oblastnosti, ter v ljubezni, ki veže človeka z Bogom in z ljudmi. Dr. Ukmar nas je tudi razveselil s svojim zdravim kraškim humorjem. Za vse misli smo mu globoko hvaležni.

IZ GRADEŽA

Pretekli teden se je mudil v našem mestu švedski kralj Gustav. Spremljal ga je minister Lagerberg. Obiskal je tudi našo baziliko. Njene zanimivosti mu je razkazal prof. Brusina. V imenu občine ga je pozdravil župan Grigolon.

Dopisi iz Goriške

IZ ŠTEVERJANA

Trgatev je minila. Bila je lepa, le prve dni je bilo nekoliko vetra, drugače pa je sonce obsevalo naše vinske gorice, da so se lesketale v zlatih žarkih. Trgači so bili izredno dobre volje in vsi naši griči so odmevali od lepega petja.

Ceprav je letošnja trgatev potekla veselo, je bil njen plod mnogo bolj žalosten od lanskega. V Valerišču in v Jazbinah je toča dvakrat pobila skoro ves pridelek. Tudi v severnovzhodnem delu, kjer ni bilo toče, je letošnja trgatev za polovico slabša od lanske, ponekod pa je padla celo na 30 odstotkov.

Pazljivo smo Steverjanci prebirali zadnje dopise v Novem listu, zlasti one, ki zahtevajo obnovitev proste žganjekuhe. Naši očetje so je bili deležni v bivši Avstriji in pod upravo zaveznikov do septembra 1947. Dalje nas veseli zahteva, da se čimprej zgradi v Steverjanu in Štmavru prepotrební vodovod. Saj gre za dve življenjski vprašanji našega kmečkega ljudstva.

Takoj po trgatvi so se pojavili pri nas odposlanci žganjarn iz Ville Nuove, Fiumicella in Aiella. Ti žerjavi so se pač vrgli na plen, ki bo za njihove žepe zelo masten. Tropine so povetini skoro vsi takoj prodali po sramotno nizki ceni. Res žalostno je, da nam leto za letom propadajo vsi bogati sadni odpadki sliv, češenj, fig, jabolk, breskev in drugega sadja. Odkar je bila ukinjena svobodna prodaja pristnega tropinskega in sadnega žganja, ima naša občina vsako leto nad 3 milijone in pol zgube. Vsako leto zgubimo nad 4 milijone lir dohodkov, ki bi jih lahko imeli od našega prvovrstnega žganja, zlasti za slivovec in češnjavec. Tako pa dajemo del dragocenih odpadkov prašičem.

Le vprašajte starejše Goričane, kako so bili zadovoljni z našim tropinovecem, slivovcem, češnjavcem, ki so jih imeli pozimi za pravo zdravilo. Prav radi so plačevali za naše pristno žganje precej več kot pa za umetno brozgo. Kdo nam nadomesti težko izgubo osem milijonov lir, ki jih pretrpimo Steverjanci leto za letom? Sadnih odpadkov žganjarne sploh ne sprejemajo.

To zimo bo pri nas hudo. Gospodinje ne bodo imele prav nobenega pridelka, ne sadja, ne krompirja, ne fižola, da bi jih v najhujši sili nesle na trg in kupile za družine nekaj kruha in moke za polento. Prej so vsaj kak liter dobrega žganja lahko prodale. Zato se z veliko skrbjo vprašujemo, kako bomo preživeli svoje družinice.

Kdaj bodo merodajni krogi, zlasti kmetijski deželni urad v Gorici, razumeli resnične potrebe kmečkega ljudstva?

POPRAVEK

V dopisu z Vrha v zadnji številki Novega lista se je pripetila neljuba tiskovna pomba, ki jo tu popravljamo: pri popravilu ceste Rubije—Vrh ne bo zaposlenih 330, marveč le 30 delavcev.

V dopisu iz Steverjana popravljamo naslednji dve pomoti: pri sadnih odpadkih ne gre za stotisoče, marveč za tisoč stotov odpadkov, ki segnijo Steverjancem zaradi prepovedi proste žganjekuhe. Druga pomba v tem dopisu je tale: Steverjanci zaradi obvezne oddaje tropin nimamo 35, ampak 3 milijone in pol letne zgube. Iz številke je izpadla potrebna vejica.

S PEČI

Z letošnjim pridelkom ne moremo biti prav zadovoljni. Krompir je zaradi deževja skoro ves segnil, trgatev se je tudi slabo obnesla, saj je več kot za polovico slabša od lanske. Tudi grozdje je slabše, ker ima predebele mesne lupine, zato je prijetnejše za zobanje, čeprav slabše za vino. Le širk je, hvala Bogu, dobro obrodil. Tudi naši čebelarji se letos pritožujejo, ker pridne čebelice niso imele dovolj hrane.

Naše ceste so v obupnem stanju; naj si oblastniki ogledajo cesto, ki vodi iz letališča na Peč, in še posebno ono iz Rubij v našo vas. Pot je razrita in nevarna, ker gre tik nad Vipavo. Da ne bo neljubih nesreč, naj jo oblastva čimprej popravijo.

Trije posestniki pogrešajo že dvajset let elektriko. Skrajni čas je, da jo dobijo. Te potrebe, zlasti obnova cest, so nujnejše kot asfaltiranje glavne ceste.

Naj se ob koncu še pritožimo nad nerednim dostavljanjem Novega lista. Saj ga večkrat prejmemo šele v ponedeljek ali celo v torek; večkrat pa ga moramo sami iskati na poštne uradu. Če bi bilo le nekaj reda in dobre volje, bi ga lahko dobili že v petek ali vsaj v soboto zjutraj. Naša poštna uprava naj ve, da list radi čitamo in da imamo čas za čitanje po večini le ob nedeljah. Če naročniki plačamo poštno pristojbino vnaprej, imamo pravico zahtevati, da nam časopise pravočasno dostavljajo.

Z OSLAVJA

Poročajo, da bo videmska tvrdka Maggini že ta teden pričela z iskanjem pitne vode na vrhu 188. Na tem mestu je baje bogata vodna žila v globini 25 do 30 metrov. Pripeljali so že vse potrebne priprave. Doslej na zgodovinskem Oslavju nismo imeli pitne vode. Če smo si zaželeli kozarec dobre in zdrave vode, smo morali v Pevmo. Kolika muka in izguba dragocenega časa! Po večletnem moledovanju v goriškem mestnem svetu so slovenski svetovalci vendar uspeli prepričati italijanske tovariše, da so se odločili preskrbeti tudi nam pitno vodo.

Beneška Slovenija

ČEDAD

Kljub veliki previdnosti pri tajnem razpošiljanju »slepe« okrožnice, ki so jo sestavili plačani »patrioti«, in o kateri smo že poročali, smo našli prijatelja, ki nam jo je dal na ogled.

Besedilo je precej dolgo. Njegov namen je očiten. Uničiti bi hoteli ugled pokojnega msgr. Trinka in nahujskati cerkvene kroge proti peščici slovenskih duhovnikov, ki v duhu katoliške cerkve in navzlic vsemu pritisku vztrajajo na edini pravi poti ohranjanja krščanskih izročil med našim ljudstvom. Ker je pokojni Trinko ljubil jezik svojih očetov in pisal v materinem jeziku, naj bi bil proti Italiji in komunist! Tako čvekajo »patrioti« v svoji okrožnici.

Protiitalijanstvo naj bi izpričevale njegove pesmi, Trinkov koledar, molitvenik itd.

Okrožnica želi »odpreti oči« vsem videmskim Italijanom, ki so desetletja visoko spoštovali Trinka kot učenjaka in kot najuglednejšega izmed someščanov. To naj zve tudi predsednik deželnega zbora dr. Candolini, ki je pri odprtem grobu pohvalil neoporeč-

Želeti je, da bi tudi Steverjanci in Štmaverci prišli do vodovoda. Naj oblastva tudi za te vasi nekaj ukrenejo.

IZ RONK

Pri nas in v Vermeljanu bodo ustanovili materinski šoli. Načrte sta že odobrila goriški tehnični urad in skrbništvo za javna dela v Benetkah. Pričakujemo, da jih v kratkem odobri tudi ministrstvo za javna dela. Prav tako se bliža čas, ko bodo izvedli kanalizacijo in asfaltirali ulico Redipuglia in cesto iz Ronk do Cave di Selz.

Zagotovljeno nam je, da bo goriški urad za delo odobril delovišče. O vseh ukrepih je poročal župan g. Franc Furlani na zadnji seji upravnega odbora.

IZ GRADIŠKE

Od 17. do 24. oktobra je v dvorani Bergamas umetniška razstava.

Huda brezposelnost, ki tare naše mesto in okolico, se bo nekoliko omilila z javnimi deli v deloviščih, ki jih je odobrilo ministrstvo za l. 1954-55. Na cestah in vrtovih bo 102 dneva zaposlenih 65 delavcev. Državni prispevek za ta dela znaša nekaj nad tri milijone sedem sto tisoč lir.

Vpisovanje v čipkarski tečaj se je končalo in upamo, da se v kratkem začne pouk.

TRŽIČ

Za cesto iz Gradeža do Tržiča je vlada določila zares veliko vsoto 230 milijonov lir. Znesek bo zadostoval za popolno dograditev te važne ceste, ki bo za naš okraj velikega gospodarskega pomena.

POSTNEMU RAVNATELJSTVU V GORICI

Od raznih strani dobivamo pritožbe, da se Novi list zelo neredno dostavlja in da ga mnogi naročniki dobivajo večkrat šele v ponedeljek, torek ali celo v četrtek; ponekod ga pa poštne uprave sploh ne dostavljajo naročnikom na dom in ga morajo sami iskati na poštah. To se je zgodilo med drugim tudi v Romansu. Zaukrat opozarjamo poštno ravnateljstvo, da čimprej odpravi nered pri dostavljanju časopisov na deželi. Naročnike pa pozivamo, naj nam javijo vsako nerednost, da se bomo v primeru potrebe pritožili pri ministrstvu pošte in brzojava v Rimu.

UPRAVA NOVEGA LISTA V GORICI

no osebnost deželnega poslanca Trinka. Pokojnik je znal prav dobro združiti ljubezen do svojega naroda in jezika z največjo lojalnostjo do italijanske države.

O Trinkovem »protidržavnem« delu naj zvedo sedaj v rimski vladi, na videmski škofiji, kjer ga doslej še niso »poznali«.

Značilno je, da vse to odkrivajo ljudje, ki se tresejo od strahu, da bi njihova imena prišla na dan, in se zato skrivajo za slepimi okrožnicami.

Kdor pozna krajevne razmere in ljudi, ve, da so izdali okrožnico nekateri najemniki, katerim je dušno pastirstvo postranska zadeva. Njihovo poslanstvo ni izvrševanje volje nebeskega Očeta, ampak izpolnjevanje volje tistih, ki jih sproti plačujejo, da morejo razkošno živeti.

Mnogi ljudje so jih že spoznali in jim več ne nasedajo. Zato pa ti »patrioti« pošiljajo svoje okrožnice le tistim, ki jih še ne poznajo.

Tudi v najneznatnejšem človeku spoštujemo ali zaničujemo človeka. (Sv. Avguštin)

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ RONCA

Na rožarsko nedeljo popoldne so rdeči plameni na strehi Dina Sitarja spravili na noge vse prebivalce spodnjega dela naše vasi. Gorela je njegova hiša in je bilo nevarno, da zgori vsa vas. Ljudje so takoj priskočili na pomoč. Čez nekaj časa so prišli tudi gasilci iz Vidma, ki so z brizgalkami pogasili požar, preden je zajel še druge hiše. Ubogi Sitar je utrpel veliko škodo.

IZ DREKE

Neki kmet, ki se je vračal s travnika na Logu pri Pacuhu, je zagledal v potoku človeško truplo, ki ni dajalo znamenja življenja. Poklical je na pomoč ljudi, da so mrtveca izvlekli iz potoka. Prenesli so ga v vaško mrtvašnico, kjer je truplo ostalo na razpolago sodnim oblastvom. Mrtvec je bil 60-letni Ivan Dreščič, ki je živel od majhne pokojnine v lastni hiši. Prejšnji večer je nekoliko preveč pogledal v kozarec in ko se je po ozki stezi vračal na dom, je padel v prepad ter se smrtno ponesrečil. Ljubi Bog naj mu bo pravičen sodnik!

UKVE

Marsikomu je neznano, da imamo Ukljani pod hribom Kokom 1500 metrov nad morjem rudnik mangana in železa. Škoda je le, da vsako podjetje, ki je začelo izkoriščati rudnik, ni imelo sreče ali je celo šlo na bo-

ben. Največja italijanska rudniška družba »Cogne«, ki ima glavno središče v dolini Aosta v Piemontu, je tudi poskušala srečo, a ni uspela.

Zdaj, ko se rovi že rušijo, se zanima za naš rudnik novo podjetje. Iz previdnosti bodo raztopili najprej le 400 q rude. Ker je tehnika v pridobivanju kovin danes močno napredovala, zna postati tudi naše rudno ležišče gospodarsko donosno.

Naša vas je znana poleg drugega tudi po svojih lovcih. Tako je 18. t. m. praznoval god Paurov Luka. Ob priliki mu vaščani in prijatelji lovci iskreno čestitamo ter mu naročamo, naj nikar ne lovi verig, temveč naj raje strelja gamse.

Za god mu zapojemo pesem:

Mi smo lovci zgodaj vstali,
vsak svojo puško na ramo djali.
Lov storili,
jelenčka ubili;
Ponf! na glas:
storili smo špas,
Ponf, ponf, ponf!
Vendar je mogel jelenček past!
Vendar je mogel jelenček past!

IZ RABLJA

Nedavno tega se je na poti iz Trbiža v Rabelj smrtno ponesrečil 20-letni Peter Nogara, sin ravnatelja našega rudnika. Čudno

je, da je tudi njegov starejši brat zgubil življenje, ko mu je bilo 20 let. Smrt ga je doletela pri vožnji z motornim čolnom na Gardskem jezeru. Njun oče je sin Bernardina Nogara, ki je v službi v Vatikanu.

Letos sta umrla v Rimu tudi Bartolomej Nogara, ravnatelj vatikanskih muzejev, in njegov brat misijonar.

Kako je prišlo do nesreče, je težko ugotoviti. Pravi, da je na cesti v Rabelj imel neprijeten spor z nekim vozačem kamiona. Zelo se je razburil in čez nekaj časa je avto zavozil v zid. Ker fant ni bil nič poškodovan, sodijo, da je vzrok smrti srčna kap.

3. oktobra je bil veličasten pogreb. Sorodnike je obiskal tudi videmski nadškof, ki je fantoma stric.

Težko prizadeti družini izrekamo vsi vaščani iskreno sožalje!

ŽABNICE

Zaključek letošnjih romanj na Sv. Višarjah, ki je bil 3. oktobra, nam ne gre iz spomina. Nenavadno lepo vreme je privabilo mnogo romarjev in turistov. Največ jih je bilo iz bližnje okolice. Lepo število pa jih je prišlo tudi iz Avstrije in Furlanije.

Na sveto goro so ta dan prihiteli skoraj vsi cerkveni pevci iz Žabnic. Pridružili so se jim še drugi, ki so že bili na Višarjah. Njihova mogočna pesem je segla vsem do srca.

Tudi izven cerkve ni manjkalo dobrega razpoloženja, veselja in petja. Nekateri se do pozne noči niso mogli posloviti od višarskega griča.

Spomini iz starega Trsta

Vsaka je imela svojega patrona. Čevljarji n. pr. Sv. Krišpina; za njegov god je bil praznik: velika žlica in globok kozarec. Kakor je danes v Trstu, tak je bilo tudi takrat. Za »borgizance«, »mandrijarje« in »fakine« (delavci v pristanišču) je bilo težko življenje.

Drugačno sonce pa je sijalo boljši tržaški družbi, ki so jo tvorili ostanki patricijskih družin, višji vladni uradniki iz furlanskega in avstrijskega plemstva, novi trgovci in tovarnarji. Ti sloji so bili zelo objestni. Domišljali so si, da zanje ne veljajo iste moralne postavbe kot za »nižje ljudstvo«. To je bil duh tiste rokokojevske dobe, ko so vsi hodili načičkani in napudrani, dame v širokih krinolinah (obročastih krilih), zgoraj nage (kot zdaj), spodaj so pa cesto pometa- le; lase so imele spleteno v velike lasulje, podobne vrtovom, v katere so imele vpletene celo majhne barkice.

Ko je taka sladko-smrdeča dama (z vodo se tedaj še niso hogve kako umivali, ampak so si zjutraj le z rutico namočile obraz s kolonjsko vodo), torej ko je taka dama frfotala na sprehod po Velikem trgu ali na molu, kar je prišlo konec osemnajstega stoletja zelo v modo, je za njo šumel roj cicisbejev. To so pa bili taki gospodiči, sladki maminini sinčki — saj so še danes v Trstu in jim pravijo »vitelloni« — ki niso nič delali, bili le po oblečeni v žametne suknjice s čipkastimi naborki na prsih; tenka bedra so pa tičala v žametnih hlačicah do kolen, svilenih nogavicah in nizkih čevljih s srebrno zaponko. Okoli zadnjice se jim je opletal kratek meč, po hrbtu pa bela kita s črnim »flokčem«.

Prav tako jih opisuje beneški babjek, pol duhovitež pol lenuh Jaka Casanova. Živel je precej časa v Trstu med »gospodo«, ki je prav rada poslušala njegove mastne šaljivke. Mož jim je pa medtem zapeljeval bledolične soproje, še raje pa, če je mogel, okoličanske »Lencize« (Lenčice), ki so bile bedaku mnogo bolj všeč.

Po zgledu Casanove so tekmovali, kdo bo bolj duhovit, razni že omenjeni Zinzendorfi, Hamiltoni, Brigidi, posebno pa policijski ravnatelj baron Pittoni. Ta je bil šele tič. S pajdašem Casanovo sta bila prava petelina. V svojih spominih sta povrh še vse zblebetala. Bila je res čedna, po morali in pameti, tržaška gospoda tik pred francosko revolucijo!

SRCE TRSTA

Mnogo dnevnih ur sta gospoda in ljudstvo preživela na Velikem trgu, ki je bil srce Trsta. Danes bi ne spoznali, da je bil to trg Unitá. Saj je ostalo od njega prav malo: le baročna Mazzolenijeva »fontana« in steber s Karlom. Takrat je bila tu »Locanda Grande«, od leta 1732 do leta 1872, kjer so se ustavljali tudi cesarji. V prvem nadstropju se je prišlo v Casino nobile ali S. Pietro. Tu se je zbirala tržaška družba k hazardnim igram, zlasti k »faraonu«, ki ga je Marija Terezija prepovedala. Če je bilo lepo vreme, so se pa odpeljali — guverner Hamilton je namreč vpeljal kočije — skozi Pristaniška vrata (Porta del Porto) na mol.

Ob nedeljah se je zbiralo ljudstvo okoli cerkve sv. Petra in sv. Roka za trgov, kjer je danes desno krilo mestne hiše. Prva cerkev je nastala že leta 1367, druga pa v zahva-

lo za rešitev pred grozno kugo leta 1602, ki je pobrala polovico mesta. L. 1720 so cerkvici združili pod eno streho z enim pročeljem. Na ukaz oblasti so leta 1870 cerkev porušili.

V zimskih večerih je družba zahajala v gledališče, imenovano po bližnji cerkvi sv. Petra. Nahajalo se je v prvem nadstropju mestne hiše, ki je stala na Velikem trgu. Prva je bila požgana leta 1690, novo so postavili leta 1707 na zgornjem levem koncu trga (kjer je kavarna Specchi). Tu je bilo gledališče za sto oseb s krasnimi ložami. Vsaka boljša družina je imela svojo. Če je kak trgovec šel na boben, so mu vzeli pravico do lože. Od sv. treh kraljev dalje so se v gledališču tudi vrteli. Plesi so bili dragi. Plačali so en goldinar vstopnine. Za ta denar si že kmalu kravo kupil, zato so prihajali le plemiči in bogati trgovci. Ko so pa napočili bolj demokratični časi, so vpeljali »balli di petizze« ali ples petice, ker si plačal za vstopnino le po dve petici. To je bil ples preprostih meščanov, ki so se vrteli ob leščerbah in lojenkah do zore.

NA TRGU

Veliki trg je bil v teh časih zares pravi trg. Sem so prihajali okoličani z vozički in oslički ter pritovorili zelenjavo in sadje. Kmetje iz okolice so na trgu zelo slikovito nastopali. Nosili so širokokrajne klobuke ali usnjene kape, caregone. Imeli so kratke, ob kolenih preklane hlače (tako nekako kakor danes mlade cicisbejke za na kolo). Kamizola Kraševca je pa bila iz rjavega sukna, na uhlju je nosil obročast uhan. Okoliške ženske so prihajale na trg v široko nabranih belih krilih, v pasu stisnjene z životcem. Na glavi je pa lepo čepela poškrabljen bela ruta, zvezana na vrhu v dva čopka. (Nadaljevanje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Slovenstvo - ni prazna beseda

Naša obramba proti italijanskemu nacionalizmu šovinizmu bo uspešna le, če si bomo Slovenci na Tržaškem in v Italiji v bistveno narodnih zadevah edini. Edini si pa bomo takrat, ko bomo prežeti z zavestjo, da smo člani skupnosti, katero družijo iste duhovne in telesne značilnosti, ista zgodovinska povezanost, iste koristi in isti cilji. Takrat bomo spoznali, da slovenstvo ni puhla fraza, ki spada med staro šaro, temveč živa sila, brez katere ne bomo mogli preživeti kot narod in poedinci.

Kaj je pravzaprav slovenstvo? Slovenstvo je skupek najboljših pridobitev in vrednot, ki smo jih Slovenci dosegli na kulturnem, civilizacijskem, gospodarskem, političnem in socialnem področju. Pojem slovenstva vključuje v svoj obseg predvsem naš slovenski jezik, našo miselnost, naše živo slovensko čustvovanje in hotenje.

NAŠA KULTURNA DEDIŠČINA

Značilne lastnosti slovenskega uma, čustva in volje so dobile najlepši izraz v številnih literarnih biserih, s katerimi so naši pisatelji in pesniki — n. pr. Prešeren, Levstik, Cankar, Zupančič — obogatili naše slovstvo. Slovenstvo je dalje nastrojeno, ki ga vsebujejo skladbe naših velikih glasbenikov Gallusa, Lajovica, Kogojca, Kozine in drugih ter znamenita dela naših upodablajočih umetnikov — n. pr. Tomlinca, Jame, Langusa, Jakopiča, Groharja, Sternena, Zajca, Plečnika itd. V slovenstvo spadajo tudi izsledki naših svetovno znanih znanstvenikov Vege, Stefana, Močnika, Milana Vidmarja; dalje filozofska in estetska spoznanja in dognanja naših Ušeničnikov, Prijateljca, Vebra; dela gospodarstvenikov in sociologov kot Gosarja; pravnikov kot Dolenca itd. Skratka slovenstvo obsega vse tiste veličastne duhovne vrednote, s katerimi so obogatili slovensko kulturo naši umetniki, znanstveniki in preporoditelji. Slovenstvo se dalje očituje tudi v naši vzgoji, to je v omiki in oliki, ki ju je razvil naš Anton Martin Slomšek, s svojo društveno delavnostjo pa razširil med najširše plasti slovenskega ljudstva naš veliki Janez Ev. Krek. Predvsem pa se naše slovstvo kaže v zgodovinski zavesti, da smo rasti in da rastemo na tem koščku prelepe slovenske zemlje v skupnem delu, trpljenju, veselju in boju proti razdiralnim silam prirode in še bolj razkrajalnemu nasilju naših sosedov.

SLOVENSKE GMOTNE DOBRINE

Toda naši predniki nam niso zapustili samo velikega kulturnega in civilizacijskega bogastva, temveč tudi bogato dediščino gmotnih dobrin, brez katerih bi se naša duhovna rast sploh ne mogla raz-

viti. Te materialne dobrine so ustvarili v potu svo- Pridno, umno in vztrajno so naši predniki obde- jega obraza naš kmet, delavec, obrtnik in meščan. lovali zemljo ter izkoriščali njena bogastva. Divje in neobljudene goščave in puščave so spremenili v pravcati zemski raj, ki se razprostira tu ob Ja- dranu, pod Triglavom, Karavankami in Gorjanci. Z brezprimerno pridnostjo in vztrajnostjo so naši ljudje takorekoč dan in noč vrtali po svojih njivah, gozdovih, rudnikih in delavnicah ter z inten- zivno kulturo ter uporabo sodobnih sredstev pola- goma dvignili svoje gospodarstvo na zavirljivo vi- šino. Danes imamo na Slovenskem vzorne kmeti- je, nasade, gozdove, imamo bogate industrijske na- prave, rudnike, komunikacije in druge objekte, ki so živa priča o iznajdljivosti, podjetnosti in živ- ljenjski sili našega ljudstva.

Tudi tu pri nas na Tržaškem hranimo takšne ži- ve dokaze slovenstva. Zavedamo se namreč dobro, da naši predniki niso s svojo marljivostjo spre- menili samo kraške pustanje v rodovitne njive, mar- več da so tudi v mestu zgradili v znoju in potu ve-

čino industrijskih naprav, ki so dika in ponos se- danjega Trsta.

NAŠA NALOGA

Naši predniki so nam zapustili bogato duhovno in gmotno dediščino. Kaj naj storimo iz nje mi, njihovi potomci? Ali naj jo kot izgubljeni sinovi razmečemo in zapravimo?

Dolžnost vseh Slovencev je, da to veličastno de- diščino ohranimo, jo po svojih sposobnostih in možnostih obogatimo ter izpopolnjeno izročimo na- šim zanamcem. Še več! Naše dolžnosti do sloven- stva segajo še mnogo dlje. Zavedati se moramo, da je naša dediščina tu na Tržaškem in v Italiji v resni nevarnosti. Naši na nacionalnem šovinizmu bolni sosedje jo skušajo z vsemi sredstvi uničiti. Ne zadovoljijo se s tem, da so nas odrinili od po- litične uprave, temveč nas skušajo tudi gospodar- sko onemogočiti in nam — če le mogoče — tudi u- ničiti našo slovensko dušo in miselnost. Zaradi tega smo zamejski Slovenci dolžni, da po svojih zmō- nostih in sposobnostih branimo dediščino svojih o- četov. Da pa bo ta obramba čimbolj učinkovita, moramo v svojih vrstah razviti borbenega duha. Ko gre za pravico in resnico, bi zlasti naš mladi- nec in mladinka ne smela oklevati. Zavest, da se borimo za veliko stvar, za sveto stvar, ki jo pod- pirajo demokratična, krščanska in socialna načela, nas morajo vse prešinjati, da pogumno vztrajamo v tem težkem in nenakem boju Davida z Goljatom do končne in popolne zmage.

Polemika o koroških Slovencih

Zelo znani in brani avstrijski katoliški kulturni tednik Die Oesterreichische Furche je objavil pred kakim poldrugim mesecem članek Boruta Zerjava, profesorja na Svobodnem evropskem kolegiju v Strassburgu, o koroških Slovencih in njihovi proble- matiki v Avstriji. Članek je bil napisan zelo po- gumno, hkrati pa stvarno in mirno. Vzbudil je ži- vahan odziv, kajti v naslednjih številkah je pri- nel list dopise še kakih štirih ali petih dopisnikov, ki so vsi — razen enega, zagrizenega zagovornika bedaste teze o posebnem plemenu koroških »Vin- dišarjev«, tako drage nemškimi nacionalistom na Koroškem — pritrdili Žerjavovim izvajanjem, da je potrebna pravičnejša kulturna politika do koro- škkih Slovencev, posebno v jezikovnem in šolskem pogledu. Zanimivo je, da so šli nekateri avstrijski sotrudniki še dalje — n. pr. docent dr. Erich Men- ninger-Lerchenenthal — in poudarili nujnost, da vodi Avstrija pravo narodnostno politiko, pravično za vse narodnostne dele v njej in tudi korist, ki bi jo imela Avstrija od tega, če bi se v dvojezičnih šolah na Koroškem tudi nemško govoreči učenci naučili slovenščine, saj postajajo Slovani eden naj- bolj odločilnih činiteljev v Evropi. Tako postaja tu- di znanje vsaj enega slovenskih jezikov vedno bolj nujno tudi za pripadnike tistih narodov, ki so mi- slili, da lahko izhajajo brez tega.

Z najnovejšo številko je uredništvo tednika Die Oesterreichische Furche polemiko zaključilo, četu- di bi bilo koristno, da bi kdo osvetlil vprašanje ko- roških Slovencev še s kake druge, predvsem poli- tične strani. Vendar je vsaj opozorila avstrijsko javnost in tudi uradne kroge, da svoji dolžnosti do koroških Slovencev še niso zadostili in da tega vprašanja z molkom ni mogoče spraviti s sveta. Mi pa z veseljem pozdravljamo pogumno dejanje avstrijskega lista, da je nael vprašanje, ki se zdi mnogim Avstrijcem nekam vse preveč »kocijiv«, kar so nekateri dopisniki sami obsodili. M. C.

Kulturne vesti

Italijanska založba Marzocco bo v kratkem izdala zbirko črtic in spominov na otroška leta našega največjega pisatelja Ivana Cankarja. Knjigo bo pripravila Valentina Cesaretti, ki je doslej priob- čila v nekaterih rimskih listih več dobrih prevo- dov Cankarjeve proze.

Pred nedavnim je imel v Ljubljani odlično u- spel klavirski koncert komaj 24-letni Anton Soler iz Bilj pri Gorici. Izvajal je skladbe svetovno zna- nih skladateljev Bacha, Beethovena, Brahmsa, De- bussya, Liszta, Chopina in drugih. S svojim živim umetniškim temperamentom, virtuozno tehniko, iz- redno resnobo in zrelostjo je zelo navdušil občin- stvo in glasbene kritike. V kratkem bo mladi So- ler nastopil s Slovensko filharmonijo. Z njim smo Slovenci dobili novega, pomembnega klavirskega virtuozu.

Hrvatski režiser Branko Bauer je preteklega sep- tembra začel snemati v Cavtatu svoj drugi mla- dinski umetniški film — Milijoni na otoku. Obrav- nava doživlja trih fantičev, ki so s športno sta- vo prišli do velike vsote denarja ter odšli na mor- je s sklepom, da kupijo ladjo. Glavno vlogo igra naša rojakinja Metka Gabrijelečičeva, ki jo že po- znamo iz filma Vesna, katerega so predvajali tudi na Tržaškem.

Tradicionalna slovenska knjižna zadruga »Slo- venska matica« je začela spet delovati. Z delom je prenehala med vojno, pred vojno pa je veljala za najuglednejšo slovensko založbo. Letošnje njene knjige obsegajo med drugim tudi delo znanega slo- venskega zgodovinarja Milka Kosa. Zgodovina Slo- vencev od naselitve do prvih večjih slovenskih kmečkih puntov v začetku 16. stoletja.

Letos bi morala obhajati Slovenska matica devet- desetletnico svojega obstoja. Za slovenski narod si je pridobila neprecenljivih zaslug, ker mu je več kot pol stoletja nadomestovala univerzo in akademijo znanosti in umetnosti.

VZGOJNI KOTIČEK

Kaj bere gospa Klara

Veliko zanimivega in poučnega smo že sli- šali o gospe Klari, samo to smo premalo po- udarili, da je zelo izobražena dama.

Pa ne mislite, da si je svojo izobrazbo pri- dobila v šolah ali z branjem knjig priznanih pisateljev ali znanstvenikov. Kaj še! To je vse zastarelo! Gospa Klara je veliko bolj so- dobna, kot si jo predstavljate. Sicer boste pa takoj sami priznali, da govorim resnico.

Ko sem jo zadnjič obiskal, sem zagledal na njeni delovni mizi velik kup sodobne ženske literature, kakor: Grand Hotel, Con- fidenze, Intimità, Bolero, Novelle, Film in še druge »visoko vredne« revije.

V svoji radovednosti sem jo vprašal, kdo prebira te priznane revije. Pa mi je samoza- vestno odgovorila: »Jaz, dragi gospod, in moji hčerki! Veste, po pravici vam povem, da se jih izplača brati. Človek izve iz njih toliko lepega in koristnega, da bi bila pre- cejšnja škoda, če bi jih ne bilo pri hiši. Ra-

zen tega je pa tako branje tudi zabavno in tako napeto, da se kar ne morem odtehati od njega, čeprav me čaka še tako nujno de- lo. Prav tako vneti bralki sta tudi moji hčer- ki.«

Jeziček mi pa ni dal miru in sem jo spel vprašal: »Povejte mi, gospa, ali veliko izda- te za vse te revije?« — »Malenkost,« se je odrezala gospa Klara in nadaljevala: »Razen kina, kavarne, obiskov, plesov, izletov, ci- garet in tega branja nimam prav nobene dru- ge zabave na svetu. Ali nisem skromna?« — »Občudovanja ste vredni, gospa,« sem ji od- govoril in se poslovil od sodobne dame.

Na poti domov sem kar po vrsti srečaval mlade deklice, pa tudi starejše dame, ki so si bogatile svoje znanje s takim in sličnim branjem, kakor gospa Klara.

Ali je potem čudno, če si ženska skvari značaj, če postane nezrela za zakon in mate- rinstvo in če nima nobenega pravega smisla za urejeno družinsko življenje? Saj jo tako zapeljivo in nestvarno branje popolnoma od- makne od njenega pravega poslanstva.

GOSPODARSTVO

MOŠTI NOČEJO VRETI

Premnogi so letos slučajni, da mošt noče vreti. Mnogi mošti so se učistili in odložili med drožje vso umazanijo.

Vsi ti pojavi imajo samo en vzrok: prenizka toplota; prenizka toplota v kleti, prenizka v sodu. Mošt se ne more ugrejeti in ne more začeti kipeti, če smo spravili v klet premrzlo grozdje oziroma mošt.

Temu moremo odpomoči le, če dvignemo toploto s tem, da postavimo v klet peč in jo začnemo kuriti. Toplota mora doseči 20° C in to je treba ohraniti toliko časa, da se tudi mošt v sodu ogreje ter začne kipeti. Sele sedaj lahko znižamo kletno temperaturo, a največ do 15° C; tako je treba namreč ohraniti podnevi in ponoči.

Včasih se tudi zgodi, da en sod lepo kipi, drugi pa ne. Najbolj verjetno je, da je temperatura v drugem sodu zelo nizka (pod 15° C). V takem primeru je treba segreti do 50° C v bakrenem kotlu en del mošta (10% sodeve vsebine) in ga nato dobro premešati z ostalim. Tako ravnanje je potrebno predvsem s sodi, kjer se je mošt že sčistil. Če pa mošt ne kipi kljub toploti 15° C, je potrebno priliti nekipečemu moštu nekoliko kipečega, kar ni težko, saj se največkrat dogaja, da v isti kleti v enem sodu mošt kipi, v drugem pa ne.

Je pa tudi mogoče, da smo kipenje preprečili sami s preveliko količino žveplove kisline; bodisi da smo dodali preveč metabisulfit ali žveplovo-amonijevega fosfata, bodisi da smo vrhu tega sod še močno požveplali. V tem primeru moramo mošt prezračiti: iz sode naj teče mošt v podstavljeno posodo (šemplo), iz katere ga prelijemo v poleg stoječi plavnik in nato zopet v sod.

Če bi kljub temu mošt ne hotel kipeti, kar je sicer zelo neverjetno, mu moramo dati umetnih kipelnih kvasnic ali glivic.

NE SEJTE PŠENICE PREPOZNO

Sedaj v drugi polovici oktobra je pri nas najprimernejša doba za setev pšenice. Le tako se bo mogla namreč do zime dovolj okrepiti, da bo z lahkoto prenesla neugodnosti mraza.

Kako škodljiva je prepozna setev, nas je moralo naučiti baš zadnje leto. Mnoge njive, ki so bile prepozno posejane, je bilo potrebno spomladi preorati, ker je zima uničila šibko rast.

Ne sejte pšenice v »blato«. Sicer ne vemo, kakšno vreme bo po vseh svetih, a navadno je prva polovica novembra deževna in dokaj neugodna za setev.

Pohitite, saj to zahteva vaša osebna korist.

SLINAVKA IN PARKLJEVKA

zopet strašita. V pokrajini Bologna so ugotovili bolezen v več hlevih. Bologna je sicer daleč, a pri današnjih prometnih sredstvih je vendar blizu. Kaj ukreniti? Če bi bili potrebni posebni ukrepi, jih bo podvzela oblast, živinorejec pa naj se drži naslednjega:

a) Vsaj enkrat na mesec, a bolje bi bilo vsak teden, razkuži hlev z 2% raztopino kreolina (20 gramov kreolina na liter vode). Pripravi jo kar v škropilnici, poskropi strop, stene, pod in posebej še jasli ter celo žival. Z isto raztopino operi živalim nosnice, parklje in rep.

b) Ne hodi brez potrebe v tuje hleve in živine ne vodi na skupna javna napajališča.

c) Če bi se bolezen pojavila, javi oblastvom in se točno drži njihovih navodil.

KAKO JE S KROMPIRJEM?

Letos je krompir močno podvržen gnitju, zato ga moramo večkrat pregledati in sproti odstranjevati gnilega in tudi le malo nagnitega, a ne na gnojšče, temveč v ogenj, ker boš sicer z gnojem zanesel gnilobo na njive in tako okužil prihodnji pridelek.

Prebrani krompir narahlo potrosi z apnenim prahom.

ŠE ENRAT OPOZARJAMO,

da uničujejo razni žužki in molji v shrambi zrnje, katerega smo z muko pridelali in želeli shraniti za poznejšo uporabo. Zrnje pa bo ostalo nepoškodovano, če mu primemo nekoliko primerne razkužila. Pičlih 10 g »ceregama« ali »Geigy 33« nam obvaruje 10 kg zrnja za dobo 6 mesecev. — Vrtnarji, tudi vaša semena so v nevarnosti. Očuvajte jih z istim sredstvom.

POTROŠNJA JAJC V NEKATERIH DRŽAVAH

Na vsakega državljana odpade sledeča potrošnja jajc. V

ZDA	397 kom.
Kanadi	287 kom.
Belgiji	220 kom.
Avstraliji	219 kom.
Angliji	193 kom.
Nemčiji	130 kom.
Italiji	116 kom.

Če govorimo o jajcih, je potrebno pač misliti tudi na kokošjerejo. Vse polno je kmečkih gospodinjstev, kjer gojijo slabe pasme. Mnogo pa je tudi takih, kjer je pasma sicer dobra, a krmljenje nezadostno in zato so temu primerni tudi uspehi.

KATERE KOKOŠJE PASME SO PRIPOROČLJIVE

Naše gospodinjje redijo kokoši predvsem zaradi jajc in zato cenijo najbolj tiste, ki jih znesejo največ.

Na naših kmečkih dvoriščih vidimo navadno pravo mešanico različnih kokošjih pasem, a v zadnjem času se že množijo kmečka gospodarstva, ki gojijo samo eno pasmo.

Kot dobro jajčarico hvalijo belo livornsko kokoš (ameriška Leghorn), ki ni posebno težka in se odlikuje bolj po nesnosti kot pa po velikosti jajc. Je pa ta pasma precej občutljiva in jo zato vedno bolj nadomeščajo z drugimi, predvsem z »New Hampshire« in s »Plymouth Rock«, ki so manj občutljive.

Pred kratkim je izšlo v Rimu »Letno poročilo o kmetijskih poskusih«, v katerem poroča neki R. Sacchi o primerjalnih poskusih s pasmama »New Hampshire« in »livornsko«. Obe so gojili v enakih razmerah in ju tudi enako krmili, razlike v dajatvah pa so bile kljub temu precejšnje: livornska začne prej nesti, in sicer skoraj 2 meseca, a »New Hampshire« znese v prvem letu več jajc, v drugem pa prav toliko kot livornska. »New Hampshire« daje na splošno za 2 grama težje kot livornska, ki pa je tudi manj odpor- na.

Zato svetuje pisec kmečkim gospodarstvom rejo pasme »New Hampshire«.

V naših krajih se zelo dobro obnaša tudi štajerska kokoš, ki je z malim zadovoljna in si zelo pridno sama išče krme.

Sicer pa danes ne gojijo več priložnostnega krmljenja (na paši), pač pa dajejo živalim tako krmo, ki je najbolj primerna za dosego določenega cilja.

OPOZORILO GORIŠKIM DVOLASTNIKOM

Dvolastniki, ki želijo v letošnji zimi sekati goztove v Jugoslaviji, naj vložijo prošnjo na nadzorstvo gozdov pri Bajti v Rožni dolini. Prošnja mora biti kolkovana (180 din) in ji je treba dodati še 90 din za druge stroške. Zadnji rok je 15. november.

V Sportni bregled

V topli in sončni nedelji smo bili v Trstu priča tradicionalnemu srečanju dveh izenačenih moštev. Oči 20.000 gledalcev so bile 90 minut uprte v zeleno polje, kjer se je 22 igralcev domače Triestine in videmske Udinese borilo za zmago. Nervoznost ni bilo opaziti samo med igralci, marveč tudi med občinstvom. 5000 videmskih navijačev je prišlo budit svoje ljubljence in to pot ne zaman.

Nedeljska tekma tehnično ni bila na višku. Opaziti je bilo, kot smo dejali, nervoznost igralcev. Spočetka so Tržačani s široko igro po globini močno ogražali videmska vrata in vnašali nered v obrambo. Toda počasi se je črnobela obramba uredila in bila je kos nevarnim napadom. Tržačani so v sredini igrišča igrali lepo, le tedaj ko bi se morala igra hitro prenesti v kazenski prostor, je bilo opaziti nerazumevanje v krilskih vrstah. Tako na primer Lucentini, desno krilo Triestine, ni bil nikdar na mestu, bil je vedno preveč v ospredju, tako da ga je vedno pokrivala nasprotnikova obramba. To pa je glavna napaka krilca in zato lahko nastane zmešnjava v kazenskem prostoru.

Videmska obramba je bila odlična: »letečie« beg Magli je čistil nevarne situacije na tako mojstrski način, kakršnega le malo kdaj vidimo v Trstu. Poleg tega so imeli v napadu dva moža, Selmssona in Perissinota, ki sta bila najboljša na igrišču. Njuna hitrost in duhovitost, njun dribling in pa požrtvovalnost, vse to je očaralo gledalce. In marsikdaj sta sama ogražala Soldana, ki pa sicer ni imel veliko dela. Če bi Videmčani igrali ofenzivno, ne pa

defenzivno, bi skoro gotovo odnesli dve točki, kateri jim gotovo ne uideja v Vidmu.

Tudi ostale tekme so bile zanimive. Catania je z neodločnim rezultatom z Genovo na tujem igrišču dokazala, da ima zelo močno in povezano moštvo. Milan je zelo prepričljivo zmagal v Neaplju in zato lahko že danes v njem vidimo novega prvaka.

Jugoslovanska mednarodna nogometna sezona se je zaključila s srečanjem s Turčijo. Z zmago nad Turki je postala letošnja bilanca precej aktivna, kljub delnemu neuspehu v Švici.

Požrtvovalne Turke so odpravili kar s 3:1. Jugoslovani so bili skoro vso igro gospodarji položaja in njihovi napadi so se vrtili kot vihar. M moštvo sta nastopila prvič Marković in Pašić, ki sta dobro opravila izpit. V jugoslovanskem moštvu je bil najboljši Bošov, ki je igral eno najlepših svojih tekem. Dobri so bili še Bobek, ki je bil autor treh golov, in pa Vukas. Turško moštvo je imelo nove mlade moči. Povprečna starost igralcev je bila 23 let. Od »starih« je igral samo Lefter, katerega smo imeli priliko videti pred 3 leti tudi v Trstu, ko je igral za Fiorentino. Po tem srečanju lahko ugotovimo, da je Jugoslavija še vedno nogometna velisila.

Svetovni prvaki Nemci so v teku 14 dni izgubili že drugo srečanje. Tokrat s Francozi. Vsakdo se vpraša, le kako so si osvojili tako visok naslov?

Svetovni rekord Rusa Kuca na 5000 m, dosežen na evropskem atletskem prvenstvu, ni dolgo trajal. Nov svetovni rekord na tej progi je postavil Anglež Chataway z rezultatom 13:51,6. Ta rekord je bil dosežen v dvoboju London: Moskva, in sicer med Kucom in Chatawayem. Ta vztrajni Anglež je bil doslej, zaradi smole, večno drugi. Češka »lokomotiva« Zatopek, ki je bil pred letom dni »čudežni pojav«, je danes že tretji v lestvici v teku na 5000 m. Kako hitro mine slava tega sveta!

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

št. 22

Tarzan, sin džungle

H. Foster

Ta prizor v mraini globini afriške džungle si je Clayton dobro zapomnil. Velikan je z mogočno desnico objel leva okrog vratu, medtem ko je z levico zasadil zverj nož v nezavarovani bok.

Boj je bil končan! Lev se je zgrudil mrtev na tla. Tedaj je zmagovalec stopil zverj na truplo in zagnal strašen zmagovalni krik. Clayton je prestrašeno opazoval čudnega divjaka.

Clayton je po angleško ogovoril Tarzana in se mu zahvalil. Ta je le skomignil z rameni, izdrl nož, odrezal nekaj kosov mesa in začel jesti. Nato je mignil Claytonu, naj stori isto.

Clayton se ni mogel pripraviti, da bi zaužil surovo meso. Spet je poskusil govoriti z divjakom, a ta je odgovoril s čudnim opičjim blebetanjem. Na znak, naj mu sledi, se je Clayton obotavljal.

Ko je Tarzan opazil, da se Clayton obotavlja, ga je zgrabil za suknjič in ga vlekel za seboj. Tako sta romala po goščavi. Nenadoma sta zaslišala oddaljen pok in nato je bilo vse tiho.

V koči sta trepetaje čakali prestrašeni ženski in se druga drugo tolažili. Iz bližnje džungle se je venomer razlegalo rjovenje. Mahoma sta zaslišali šum, kakor da se nekaj velikega pritiska ob steno koč.

Razločno je bilo slišati žival, ki je vohala pri vratih. Nato je skušala s kremplji utreti pot. Tedaj je Jane zagledala pri oknu glavo velike levinje, ki je vanjo upirala žareče oči.

Preteklo je kmalu pol ure, a žival je še vedno vohala in praskala po vratih. Nato se je z vso silo uprla v preperelo okensko rešetko. Esmeralda je od groze omedlela. Levinja pa je nemoteno nadaljevala svoje delo.

Skrivnost

D^{RJA} FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

Noben beli človek, o tem sem prepričan, ne odobrava brezčutnosti Kitajca. Ves čas, odkar je dr. Fu-Manču prebival v Angliji, je tisk složno molčal o povodu tega bivanja. Taka je bila Smithova naredba. Posledica tega bo, da bo mrasikdo, ko bo slišal o Kitajčevih dejanjih, sprejel moje poročilo z dvomi in nevero.

Zgodaj zvečer sem se ukvarjal s pisanjem uvodnih poglavij tega poročila, zavedajoč se, kako težko bo moj bralec sredi varne in udobne okolice pripisal kakemu človeku toliko zločinske zlobe, kakor se je pokazala v zasnovi in izvršitvi umora, ki je bil izvršen na siru Crichtonu Daveyu.

Človek bi tudi od največjega propaleža pričakoval, da tudi proti najhujšemu sovražniku ne uporablja sredstva, kakor je zayatski poljub. V takihle mislih so mi oči obtičale na sledečem:

»Ekspresni dopisnik

New York.

Detektivi vlade U. S. iščejo na otočju Južnega morja nekoga Havajca z otoka Maui, o katerem menijo, da je prodajal

strupene škorpionje Kitajcem na Honolulu, ki so se hoteli znebiti svojih otrok. Umori novorojenčkov po škorpionih ali kako drugače so se med Kitajci tako strašno razširili, da so oblasti uvedle poizvedovanja, ki so dovedla do lova za prodajalcem škorpionov na Mauiju. V glavnem so vsi otroci, ki umrejo na zagoneten način, nezaželeno deklice, in skoraj v vsakem primeru starši takoj pripišejo smrt ugrizu škorpionja in so pripravljeni prinesiti v dokaz svoje navedbe kako bolj ali manj strupeno golazen. Oblasti ne dvomijo, da se število detomorov s škorpionji večja, zaradi česar so izdane odredbe, uloviti za vsako ceno prodajalca škorpionov.

Nič ni torej čudnega, da so taki ljudje ustvarili kakega Fu-Mančuja. Članek sem izrezal in ga prilepil v zbiralni zvezek, odločen, da ga, ako to doživim, objavim v svojem poročilu kot opis kitajskega značaja.

Neko poročilo v listu 'The Globe' in neki odstavek v listu 'The Star' sem tudi izrezal. V njih so bili dokazi globoko zasidranih tajnih nemirov, ki so se pojavljali v središču mirne Anglije po zaslugi zloglasnega doktorja.

»Hongkong, petek.

Li Hon Hung, Kitajec, ki je včeraj streljal na vladnega guvernerja, je bil na sodnijski obdolžen, da je to storil z namero, da ga umori, kar je enako poskusu umora. Jetnik, ki ni imel branilca, je bil spoznan za krivega. Pomožni državni tožilec je želel, da ga še do ponedeljka zadržijo v preiskovalnem zaporu. — Prizori, ki so jih včeraj posneli nekateri očividci, so odkri-

RADIO TRST II

Nedelja, 24. okt. 1954 ob 8.45: Kmetijska oddaja. 9.30: Vera in naš čas. 13.00: Glasba po željah. 17.00: Koncert pevskega zbora »SLOVENEK« iz Boršta. 19.00: Novice iz delavskega sveta. 21.15: Anton Foerster: Gorenjski slavček.

Ponedeljek, 25. okt. 1954 ob 18.19: Jakov Gotovac: Simfonično kolo. 19.00: Mamica pripoveduje. 20.45: Karel Pahor: Istrijanka. 21.40: Koncert pianista Gojmirja Demšarja. 22.15: Čajkovski: Simfonijska št. 6 — Patetična.

Torek, 27. 10. 1954 ob 13.00: Glasba po željah. 17.55: Hačaturjan: Koncert za viol. in orkester. 18.40: Operne duete pojeta Renato Kodernac in Marjan Kos. 19.00: Sola in vzgoja. 21.00: Radijski oder: Ugo Betti: Inšpekcija, igra v treh dejanjih.

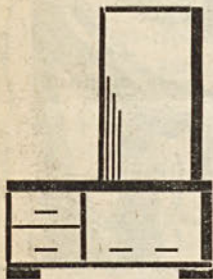
Sreda, 27. 10. 1954 ob 19.00: Zdravniški vedež. 21.00: Aktualnosti. 21.15: Koncert violinista Karla Sancina. 22.15: Vasilij Mirk: Simfonična suita.

Četrtek, 28. 10. 1954 ob 19.00: Mamičina povestica. 20.05: Ivan Matečič-Ronjgov: Roženice. 21.00: Dramatizirana zgodba: Enzo Mauri - Pino Požrešnik. 22.30: Emil Adamič: Ljubljanski akvareli.

Petek, 29. 10. 1954 ob 13.00: Glasba po željah. 21.00: Trž. kult. razgledi. 21.40: Koncert pianistke Mirce Sancinove.

Za zdravje in dober okus**Radenska voda**

Uvoznik in glavna zaloga
**ZADR. KONZORCIJ TRGOVCEV
Z JESTVINAMI**
Trst, Valdirivo 3 - Tel. 35-034

TOVARNA
Princič
KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje, i t. d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Sobota, 30. 10. 1954 ob 13.30: Slovenski motivi. 14.45: Franck: Simfonične variacije za klavir in orkester. 16.00: Oddaja za najmlajše — Drago Petkovšek: Sirota Jerica. 17.30: Elgar: Koncert za čelo in orkester. 18.40: Čajkovski: Nevihta. 19.00: Pogovor z ženo. 21.33: Schubert: Fantazija v C-duru.

TEDENSKI KOLEDARČEK

22. oktobra, petek: Kordula — Zorislava
23. oktobra, sobota: Severin — Živka
24. oktobra, nedelja: Rafael — Blagost
25. oktobra, ponedeljek: Krišpin — Zlatija
26. oktobra, torek: Evarist — Vranica
27. oktobra, sreda: Fermencij — Srebra
28. oktobra, četrtek: Simeon in Juda — Mila

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 20. oktobra si dal oz. dobil za:		
ameriški dolar	627—629	lir
avstrijski šiling	23,25—24	lir
100 franc. frankov	161—166	lir
100 dinarjev	93—97	lir
funt sterling	1650—1675	lir
pesos	20—22	lir
nemško marko	145—147	lir
švic. frank	146,75—147,75	lir
zlato	710—713	lir

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 36 Na trgu prodajajo neke posebne vrste krompir, ki je mnogo bolj sladek kot navadni in mu pravijo »amerikanski sladki krompir«. Ali se bi izplačalo pri nas saditi to sorto? Kdaj in kako se sadi?

Odgovor: V Ameriki, v zadnjih desetletjih tudi v Afriki, sadijo mnogo take sorte krompirja in ga uporabljajo predvsem za izdelavo špirta. Seveda je uporaben tudi za človeško prehrano in je baje najboljši v omaki. Na svetovnem tržišču je znan pod imenom »batato«. Sadijo pa ga predvsem v krajih, kjer ni pozne pomladanske in zgodnje jesenske slane. Zato je gojenje te sorte pri nas sicer mogoče, a se prav redko izplača. Zahteva zelo rodovitno zemljo. Sadimo ga ne tako kot našega domačega, temveč s sadikami kot zelje; na pomlad zažene gomolj klice in, ko so te 10 do 15 cm dolge, jih odlomimo in vsadimo, navadno na en meter razdalje ali še bolj redko. Iz sadik se razvijejo poganjki kot pri bučah. Kjer ima poganjek listič, tja vržemo nekoliko zemlje in tu se pozneje razvije gomolj, ki se torej ne razvije pri koreninah vsajene sadike. Pri nas sadimo maja meseca in pustimo v zemlji do jesenske slane, ki ožge liste. Kot rečeno, se gojenje le redko izplača.

Vprašanje št. 37. Ali je res Trst zelo važno središče za trgovino z mamili: opijem, morfinom, heroinom, hasišem itd.?

Odgovor. Na vaše vprašanje bi moglo izčrpno odgovoriti samo vodstvo Interpola, to je od Združenih narodov postavljene mednarodne policije, ki ima nalog boriti se tudi proti tajni trgovini z mamili. Pred leti so res v Trstu prišli na sled neki družbi, ki se je pečala s tihotapstvom mamil. Ali pa je bila takrat v Trstu zatrta vsa tajna trgovina z mamili, nam ni znano, a najbrž ne, ker so pravi tihotapci dobro organizirani. Navadno je taka trgovina osredotočena v velikih obmorskih mestih in v prejšnjih časih so bila znana kot središča Trst, Neapel, Marseille, Aleksandrija itd. Kako je danes, ne vemo, a mogoče je, da je glavno središče, to je glavno vodstvo, tudi v kakšnem manjšem kraju, navadno letovišču. Trst ima v toliko ugodno lego za tajno trgovino z mamili, ker je blizu Svice, Avstrije, Nemčije in Jugoslavije. Prva tri so pomembne v proizvodnji mnogih mamil, Jugoslavija pa je v Evropi glavni proizvajalec opija, katerega dobiva iz maka. Gojijo ga zelo mnogo v Makedoniji. V mlade glave napravi potreben vrez, iz katerega se cedi poseben mlečni sok, iz katerega izdelujejo mnoga mamila.

Iz Gorice**FOTOGRAFSKA RAZSTAVA**

Vse ljubitelje fotografije opozarjamo, da so preteklo nedeljo odprli 3. narodno razstavo fotografij v Attemsovi palači (muzej) na Kornu. Na njej je razstavljenih približno 100 slik. Nagrado mesta Gorice, ki znaša 50 tisoč lir, je dobil neki fotograf iz Rima. Svečane otvoritve so se udeležili vsi višji oblastniki s prefektom De Zerbijem na čelu. Razstava bo odprta vsak dan od 10. do 12. in od 15. do 19. ure.

DELIJO KAVO IN SLADKOR

Preteklo soboto so začeli deliti kavo in sladkor v Gorici in Sovodnjah. Vsak dobi 1,5 kg sladkorja po 160 lir in 400 g kave. Prodajali ju bodo do 31. oktobra.

DIJAŠKA MENZA

bo tudi letos poslovala v ulici Diaz 17. Odprejo jo še v tem tednu.

NOV KANONIK

Mesto slovenskega kanonika msgr. Novaka v stolnem kapitulju je pretekli teden zasedel č. g. Mihael Grusovin. Nov kanonik, ki je goriški rojak, je ekonom v semenišču.

UMETNIŠKA RAZSTAVA

Pretekli ponedeljek je tržaški slikar Alojzij Spacal otvoril umetniško razstavo goriškega slikarja g. Saksida Rudolfa, profesorja v Kopru. Svečane otvoritve se je udeležilo lepo število ljubiteljev slikarske umetnosti. Razstava je v ulici Ascoli št. 1-I.

Izdaja Konzorcij Novega lista z dovoljenjem A.I.S. Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

li navzočnost nekega pomagača, ki je bil tudi oborožen z revolverjem. Zvedeli smo, da je imel ta mož, ki so ga snoči aretirali, pri sebi razne obtežilne spise.

Pozneje.

Preiskave listin, ki so jih našli pri Li Hon Hungovem pomagaču, so odkrile dejstvo, da sta oba moža prejela obilna denarna sredstva od družbe Kanton Triad, katere ravnatelj so uprizorili umor sira F. M. in Mr. C. S., kolonialnega tajnika. V nekem poročilu, ki ga je pripravil pomagač, da ga pošlje v Kanton, je izrazil obžalovanje, da se je atentat izjalovil. — Reuter. — »Uradno poročajo iz Petrograda, da je skupina kitajskih vojakov in kmetov obkolila hišo nekega ruskega državljanca, po imenu Said Effendi, blizu Khotana v kitajskem Turkestanu. Obstreljevali so hišo in jo zažgali. V hiši je bilo okrog 100 Rusov, izmed katerih jih je bilo mnogo ubitih. Ruska vlada je pooblastila svojega poslanika v Pekingu, naj najodločneje zahteva preiskavo in kaznovanje krivcev. — Reuter.

Slednjič sem našel v stolpcu raznih osebnih vesti sledeče:

»Ho-Nan. Opustil nameravani poset. — Eltham.«

Pravkar sem bil nalepil članek, ko je vstopil Nayland Smith, se vrgel v naslanjač in me gledal čez mizo. Pokazal sem mu izrezke.

»Veseli me zaradi Elthama — in zaradi dekleta,« je pripomnil. »Toda to pomeni novo zmago za Fu-Mančuja! Sveta nebesa! Zakaj se plačilo tako zavlačuje!«

Smithovo temno ožgano lice je bilo bolj suho kakor kdaj prej, preden je začel borbo z najpretkanejšim nasprotnikom, proti kate-

remu se je kdaj kak človek boril. Vstal je in začel nemirno hoditi po sobi ter si srdito tlačil tobak v pipo.

»Videl sem sira Lionela Bartona,« je dejal iznenada, »in ta se mi je celo smejal! Tiste mesece, ko sem se vpraševal, kam je izginil, je bil nekje v Egiptu. Prav gotovo vodi začarano življenje, če sodim po vsebini njegovega pisma listu 'The Times', kjer navaja, da je videl v Tibetu stvari, katere bi Fu-Manču hotel zapadu prikriti. Zares mislim, da je našel nov ključ za vhod v indijsko državo.«

Že pred davnim časom sva zapisala ime sira Lionela Bartona na spisek tistih oseb, ki so stale med Fu-Mančujem in njegovimi cilji. Orientalist in raziskovalec, neustrašen potnik, ki je prvi prodril v Lhaso, ki je trikrat kot romar šel v prepovedano Meko, je zdaj postal pozoren na Tibet — in si s tem napisal smrtno obsodbo.

»Toda to je vendar dobro znamenje, da je prispel v Anglijo živ, ali ne?« sem dejal.

Smith je odkimal in si pripalil pipo. »Anglija je zdaj mreža,« je odgovoril. »Pajk pa bo prežal. Petrie, včasih že kar obupujem. Sir Lionel je mož, ki ga ni več mogoče čuvati. Moral bi videti njegovo hišo v Finchleyu. To ti je nizka, razprostrta stavba, ki je vsa obdana z drevjem. Vlažno je tam kakor v močvirju, dehti ko v džungli, in vse v velikanskem neredu. Prav danes se je povrnil, zdaj pa že dela in je (in spi, mislim) v svoji delovni sobi, ki sliči potrepu pri kakem starinarju. Ostali del hiše je pol menažerija in pol cirkus. Za hlapca ima nekega Beduina, za slugo Kitajca in Bog' ve še kakšne čudne ljudi!«

(Nadaljevanje prihodnjic)